

Микола Кітов

Дискусивні аспекти витлумачення терміна «Київська Русь»

«Інколи більше всього платять за те, що отримують безкоштовно»

(А. Ейнштейн)

Проаналізовано спірні моменти при витлумаченні терміна «Київська Русь» в працях українських істориків і філософів. Автор доказує, що українців в давні часи греки називали росами, а не русами. Назва «Русь» прийшла з варягами. Так вони називали давнє князівство з центром у Києві. Термін «Київська Русь» виникає значно пізніше і має ідеологічне забарвлення. Критично аналізується також похід Ігоря на половців у 1185 році, який мав відверто грабіжницький характер.

The contradictions in the interpretation of the term "Kyivan Rus" in the works of Ukrainian historians and philosophers. The author proves that the Ukrainians were named the Ros by the Greeks (not the Rus) during the ancient times. The name "Rus" came from the Varangians. In such way they called the ancient principality centered in Kyiv. The term "Kyivan Rus" occurs much later and has ideological tinge. The author criticizes Igor's campaign against the Polovtsians in 1185 as openly predatory one by its nature.

Щоб зрозуміти майбутнє – необхідно вивчати минуле. Стосується це і розбудови української державності. Без неупередженого, об'єктивного і, головне, скрупульозного аналізу своєї минулої історії сьогоденні потуги українства на шляху утвердження незалежності можуть стати шляхами в нікуди. Надзвичайно **актуальною проблемою** у цьому сенсі є витлумачення висхідних термінів, які використовуються науковцями для позначення історії розвитку українського народу. Окреслена проблема досить широка, тому автор ставить за **мету** проаналізувати лише термін «Київська Русь», адже його інтерпретації носять спірний, навіть заідеологізований характер.

Спершу зауважу, що термін «Київська Русь» є загальноприйнятим серед вітчизняних науковців та представників різних політичних поглядів і релігійних вподобань. Ним позначають давнє князівство з центром у Києві, яке абсолютна більшість науковців **помилково** називають *першою державою* південно-східних слов'ян. Ось що пише, зокрема, фундатор Рунвіри Лев Силенко: **«Київська Русь – назва, придумана не щоб принизити Русь, а щоб звеличити її. Багатьох чарувала слава, краса, велич Руси. Слава Руси по світах рокотала. Її черленні щити, її мечі харалужні, її золоті шоломи, її краснія діє, її вої «хоробрі аки тури», її злостремени вершини, її славен град Києв многи князівства чарували. Усі вони хотіли ім'ям Русь «блюсти». Новгородці, щоб і себе звеличити ім'ям Русь, створили назву Новгородська Русь.**

Кіями, щоб слава Русі не пропала, визначили, що дійсною Руссю є Київська Русь. Наслідуючи відважних новгородців, почали й інші князівства до свого імені додавати ім'я Русь. І почалося – чия Русь? Яка Русь? Угорська Русь, Біла Русь, Чорна Русь, Червенська Русь, Галицька Русь, Литовська Русь, Карпатська Русь: очевидно, всі ці назви штучні. Взоруючись на них, московини й собі зазіхнули на славу імені Русь і, живучи на болотистій, бідній землі ріки Москва, вони проголосили, що є й Московська Русь. І історик С. М. Соловйов утвердив, маючи підтримку жандармів, що є Русь Московская. Якщо є Русь Московская, то може бути й Русь Ленінградская, Русь Казанская, Русь Урало-Фінская, Русь Мордвинская, Русь Сибірская» [8, с. 504–505]. Ці міркування викликають серйозні заперечення, адже не відповідають історичним реаліям. Проте, перш ніж аналізувати слова Л. Силенка, зроблю два застереження. **Перше.** Потрібно чітко усвідомити, що термін «Київська Русь» виникає не у IX чи XII століттях, а значно пізніше.

Друге. На територіях, що позначалися терміном «Русь», спочатку панував родовий устрій, а не державницький. Елементи державності виникають лише у XII ст. Так, підкреслюючи, що суспільний прогрес полягає в переході від родо-

вого устрою до державного, адже «...державна форма для народу, котрий немислимий без держави» [11, т. 1, с. 1126]. С. М. Соловйов пише: «...побут родовий могутньо діяв при визначенні відносин між урядовим початком та іншим народонаселенням. Цей побут повинен перетерпіти зміни внаслідок впливу нових початків, але залишався ще настільки могутнім, що в свою чергу, діяв на змінюючі його початки; і коли сім'я князя, сім'я Рюриковичів, стала багаточисельною, то між членами її починають панувати родові відносини, тим більше, що рід Рюрика, як рід владний, не підкорявся впливу ніякого іншого початку. Князі вважають всю Руську землю в загальному, неподільним володарюванням цілого роду, причому старший в роду, великий князь, сидить на старшому столі, другі родичі, дивлячись по степені свого старшинства, займають інші столи, інші волости, більш чи менш значні; зв'язки між старшими і молодими членами роду чисто родові, а не державні; єдність роду зберігається тим, що коли помре старший, чи великий князь, то статус його разом з головним столом переходить не до старшого сина його, а до старшого в цілому роду князівському; цей старший переміщується і інші родичі на ті столи, котрі відповідають їх ступені старшинства. Такі відносини в роду володарів, такий порядок наслідування, такі переходи князів могутньо діють на увесь суспільний побут древньої Русі, на визначення відносин урядового початку до дружини і до іншого народонаселення, одним словом, находяться на першому плані, характеризують час.

Початок перемін у визначеному порядку речей ми замічаємо в другій половині XII століття» [11, с. 52]. Саме у цей час відбувається «...ослаблення родового зв'язку між княжими лініями, із котрих кожна прагне збільшити свої сили на рахунок інших ліній і підкорити собі останні вже в державному значенні» [11].

Одже, говорити про «Київську Русь», як історично першу державу південно-східних слов'ян, взагалі не коректно.

Третє. Руські за походженням являють собою консорцію. Ієромонах Нікон пише, що руські «...це складний в етнічному відношенні консорціум, котрий включає готський, іранський, тюркський, слов'янський і скандинавський елементи» [6, с. 47]. Не вдаючись у деталі цих розміркувань із загальним ходом думки ієромонаха можна погодитися, адже першо-початкове об'єднання варяго-русів в етнічному відношенні дійсно відповідає всім ознакам «консорції». «Консорція» – компліментарне об'єднання невеликої групи людей, пов'язаних, нерідко ефемерно, єдиною метою та історичною долею. До К. належать «гуртки», політичні угруповання, секти, банди, артілі та інші об'єднання (як правило, добровільні, а не штучно створені).

В етногенезі роль К. досить суттєва, адже з них виростають етнічні системи вищих рангів. Так, з перших К. християн виник згодом візантійський суперетнос, з К. на річці Тібр – Римська імперія, з групи Чінгісхана – імперія монголів.

Перш ніж та чи інша етнічна цілісність виникає на історичній арені як активна сила, історичні джерела фіксують появу пасіонаріїв, які згуртовують навколо себе групи однодумців – К. Особливо активний процес утворення К. у фазі піднесення після пасіонарного поштовху. Однак у будь-які історичні періоди більшість К. розпадається ще за життя їх засновників або переходить у конвіксії, і лише деякі виростають в етнічні системи високих рангів» [12, с. 97], – таке сучасне наукове тлумачення консорції. Під це визначення, як бачимо, повністю підпадає об'єднання варяго-русів. Тому з думкою ієромонаха Нікона дійсно можна погодитися. Проте ніяк не можна погодитися з його аргументацією. «Не можна вважати русів чистими скандинавами ще тому, – пише Нікон, – що останні почали свої походи в кінці VIII ст., у той час як перші згадки про росів зустрічаються у Захарії Ритора, автора IV ст.» [6, с. 48]. Цей аргумент ієромонаха некоректний, адже в Захарії мова йде про росів, а не про русів.

Після цих застережень перейдемо до аналізу висловлювань Л. Силенка.

По-перше, насамперед потрібно чітко усвідомити, що термін «Київська Русь» впроваджується московитами у вжиток на рубежі XVII–XVIII століть. Мотиви такого впровадження суто ідеологічні, а саме: формувати ідеологему про нерозривність династичної спадкоємності московських царів. Мовляв, спочатку була Новгородська Русь (з центром у Новгороді), пізніше – Київська (з центром у Києві), а тепер – Велика Русь з центром у Москві. Саме тому в наукових публікаціях, коли йдеться про київські землі, коректніше використовувати термін «Русь», яким вони позначалися в руських джерелах [див.: 3]. Хоча ця назва також спотворено відтворює назву народу, який жив на українських землях, але історично більш точніша. Сьогодні є всі підстави стверджувати, що під географічним терміном «Руська земля» розумівся чітко окреслений ареал розселення слов'янського народу [див.: 3], який у VI ст. н. е. сірійський автор називає «роси», а готські джерела – «росомани». «В готському і аланському середовищі слово «росомани» (варіант «росомани») означало «люди рос», що дозволяє нам пригадати свідчення сірійського автора VI ст. про народ «РОС» дець на північно-захід від землі амазонок, локалізованих в Приазов'ї, на місці острогонів» [7, с. 38], – пише Б. Рибаків. Тобто, словом «росомани» готи називали людей росського походження. Отже, праукраїнців називали не русами, а росами [див.: 5]. Стосовно терміну «Київська Русь» то його вигадали московити (адже такого терміну у давнину не існувало!), але не для того, щоб **лише принизити** український народ, а щоб взагалі знищити його історичну пам'ять про своє «РОСЬКЕ» коріння. Виникає лише одне запитання: чому так сталося, що народ впродовж тисячоліть зветься «рос», а починаючи з IX ст. представники князівської знаті вперто цей самий народ називають «рус»? Відповідь очевидна: руські, вихідці з варяг, прийшовши на наддніпрянські, роські землі, свідомо і цілеспрямовано насаджують термін «рус» замість терміну «рос». Близькість фонетичного звучання слів послабляє опір проникненню і приживленню цього терміну серед росського населення. Окрім цього, термін «Русь» прижився ще і тому, що росський народ знаходить дуже мелодійну і глибоко символічну самоназву – Україна, як спомин про Загадковий

Край, Країну Богів. Не випадково у верхів'ях річки Рось проходять Священні Шляхи, згадка про які була досить поширена серед еллінів. Чи не про чарівну країну, про край Богів, розповідали люди, котрі прибули з берегів Борисфену жителям грецького міста Афіни, які цілими днями захоплено слухали ці оповіді? Вони прямо зачаровували греків. Про це з докором і явною заздрістю пише Аристотель. Багато цікавих міркувань про це знаходимо також у Геродота. Досить слушне зауваження є і в російського історика С. Соловйова: «...для римлян ця країна залишилася україною світу, котру покинули люди і боги» [10, с. 76]. Це зауваження досить слушне. Справа в тому, що дід засновників Риму (Ромула і Рема) був з Наддніпрянщини. Покидаючи свою країну, він взяв із собою оберіг у формі фалоса, як згадку, за легендами росів, про своє божественне походження. Саме такі свідчення з стародавньої історії росів, наших пращурів, потребують скрупульозного аналізу.

По-друге, не можна погодитися з Л. Силенком і в тому, що багатьох чарувала слава і велич Руси, особливо її вої «хоробрі аки тури». Диких, розлючених турів бояться, як боялися також не по-людськи жорстоких руських рекетирів і здирників. До оцінки будь-якого суспільного явища слід підходити конкретно-історично. Любування жорстокістю князівської руської раті якоюсь мірою історично могло бути виправданим у минулих століттях. Оспівування героїки варварського знуцання і загарбництва на початку III тисячоліття – це явний нонсенс, адже людство сьогодні виробляє принципово нові ціннісні орієнтації у взаємовідносинах між народами та державами. На місце сили ставиться сила закону, моралі, свободи людини. Великі й малі народи сьогодні стоять перед психологічно болісною проблемою: моральнісно переоцінюють свою історію. Без такої переоцінки добра і зла у своїй історії жоден народ не зможе навіть претендувати на звання цивілізованого. Видавати ж чужі руські гріхи за свої – це вже занадто навіть для зрусифікованої української еліти. То ж не переймаймося чужою «славою». Чужі гріхи нехай залишаються чужинцям.

По-третє, захопившись ратними «подвигами» київських князів, Л. Силенко вимушений спрощувати причини розвалу князівства з центром у Києві. «Горе не в тому, що князів, охочих бути царем, багато, а в тому, що вони (князі) утратили духовні основи рідної віри, у яких оповідалося людині, як треба жити, щоб мати правильне мислення і правильне почування...

І їх (князів України-Руси) ніколи не треба ганьбити, зневажати. Вони були людьми (по своїй природі) добрими. Вони не винуваті, що чужа віра на хибний шлях спрямувала їхні мислі і почування. І тепер вони самі впадуть, і з ними упаде Україна (Русь)» [8 с. 507], – пише він. Яке «правильне мислення і почування» було в Олега, Ігоря, Святослава та інших руських князів, коли вони підкоряли роські землі або грабували греків, уже говорилося [див.: 3–5]. Так могли поводитися лише люди, в яких Бог відібрав не лише розум, а й душу. Якщо слідувати логіці Л. Силенка, то маємо визнати, що «добрих по природі людей» чужа віра ще не спрямувала на хибний шлях, адже діяли вони до запровадження християнства. Але чому їхні дії такі варварські? Хибна висхідна методологічна основа приводить Л. Силенка до примітивізму: якщо свої князі – то завжди добрі й справи їх благородні, а якщо чужі – то завжди бусурмани й справи їх лихі. Але руські князі також чужинці!

По-четверте, відсутність об'єктивності та історичної правди особливо відчутно виявляється при високій оцінці Л. Силенком

походу Ігоря на половців. Насправді все було значно прозаїчніше. Довідавшись, що князь Святослав Всеволодович переміг орду хана Кончака (бій відбувся біля р. Хорол у 1184 р.) і при цьому мав хорошу здобич (в полон було взято близько 7000 половців, із них 417 половецьких ханів, табуни азійських коней та багато спорядження), князі Ігор Новгород-Сіверський і його брат Всеволод Трубчевський і собі вирішили зайнятися грабунком, так їх розпекла заздрість. Отож, 23 квітня (у вівторок) 1185 р. вирушили руські з Новгород-Сіверського до Дону, «...щоб там, на широких Донських степах, розшукати кочову Половецьку орду, і вигнати її за межі України (Руси)» [7, с. 508], – пише Л. Силенко. Ці слова розберемо більш детально, адже про похід написана славетна пам'ятка давньої Русі «Слово о полку Ігореві».

Спершу спробуємо прояснити де відбулася битва з половцями. Достеменно відомо, що військові дружини князів Ігоря і Всеволода йшли з різних міст і зустрілися при переході через брід біля р. Ізюм – кордоні руських і половецьких земель, а сама битва, згідно «Слова...», відбулася біля річки Каяла. Пошук загадкової річки Каяла до сьогоднішнього дня не увінчався успіхом. Історики, прив'язуючи місце битви з сучасними назвами річок, які протікають у передбачуваному ареалі розвитку описаних подій, дають різні інтерпретації. Головна розбіжність дослідників полягає не тільки у назвах річок, а й у визначенні відстані від кордонів Русі (околиці давньоруського міста Донець) до місця битви. М. М. Карамзін вважає, що р. Калка – це ріка Кагальник, 420 км відстані від руських кордонів; Д. І. Багалій, М. Я. Аристов, П. Г. Бутков – р. Кальміус, 270 км відстані; В. А. Афанасьєв – р. Бистра, 400 км відстані; В. І. Стеллецкий – р. Калитва, 350 км відстані; М. С. Арцибашев – р. Айдар, 220 км відстані; М. В. Сибілев, К. В. Кудряшов, М. Ф. Гетьманець – р. Мака-тиха, 150 км відстані; А. М. Лонгінов – р. Мокрі Яли, 220 км відстані; Б. А. Рибаків – р. Каяла – це поетична вигадка, р. Сюурлій-Гнилуша, 150 км відстані; В. Г. Федоров – протока Кривель, 110 км відстані; М. Т. Гойгел-Сокол, Г. Є. П'ядишев – р. Мала і Крайня Балекейка, 60 км відстані.

Гіпотез, як бачимо, багато. Але, перш за все, слід чітко встановити історичну справедливість і не вдаватися до відвертих перекинувань типу: князь Ігор з дружиною шукав на широких Донських степах кочову Половецьку орду, щоб «вигнати її за межі України (Руси)», як про це пише Л. Силенко. Подібні сентенції зустрічаємо у багатьох істориків. Вірніше буде сказати наступне: абсолютна більшість російських (разом з українськими!?) істориків, політологів не лише дотримуються міфу про «половецьку загрозу», а й активно його розробляють. Проте давайте поміркуємо. Вступивши у половецькі землі, Ігор їхав чужими землями сотні кілометрів, аж до Дону, щоб вигнати їх за межі України (Руси)? В чужих половецьких землях виганяти половців за межі України?! Ці судження можна характеризувати, як абсурдні. Якщо так «розуміють» історію представники української національної еліти, то хіба повернеться язик звинувачувати у цинізмі російських ідеологів і придворних «літописців», котрі саме так «розуміють» процес розбудови російської держави: руські, мовляв, завжди захищалися від туземців і виганяли їх за межі своєї землі. Ніхто чомусь не хоче бачити очевидного: ці межі, якимось непомітно, простяглися аж за Аляску!

Стосовно ж походу Ігоря, то мета була зовсім інша, прозаїчніша: грабунки, грабунки, грабунки. До речі, автор «Слова» відверто пише про це, словами Всеволода Святославовича:

«Один брат, один свет светлый – ты, Игорь! Оба мы – Святославичи! Седлай же, брат, своих борзых коней, а мои-то готовы, оседланы у Курска еще раньше! А мои-то куряне – опытные воины: под трубами повиты, под шлемами взлелеяны, с конца копья вскормлены, пути им ведомы, овраги им знаемы, луки у них натянуты, колчаны отворены, сабли изострены; сами скачут, как серые волки в поле, ища себе чести, а князю славы» [8, с. 57]. Що правда, то правда. Скачуть у полі руські, як сірі вовки, щоб зарізати поживу, а не вигнати половців за межі Русі. Принагідно нагадаю, що в руській міфології вовк – це демонічна істота, яка проживає у пеклі [див.: 2, с. 144].

Якої слави шукають дружинники Ігоря знаємо з розбою Києва, вчиненого наближеними А. Боголюбського, адже в Києві перші уроки грабунку брав і князь Ігор [див.: 1]. Саме таку «славу» шукають брати і їхні «аки сірі вовки» в половецькій землі, в землі свата. Справа в тому, що під час перебування в половецькому полоні син Ігоря одружився на дочці хана Кончака. Із полону повернувся в 1187 р. з жінкою і дитиною. «Спозаранок в пятницу потоптали они поганые полки половецкие и, разлетевшись стрелами по полю, помчали красных девушек половецких, а с ними золото, и паволоки, и дорогие оксамиты. Покрывалами, и плащами, и кожухами стали мосты мостить по болотам и по топким местам, и всякими узорочьями половецкими. Червлен стяг, белая хоругвь, червлена челка, серебряно древо – храброму Святославичу!» [9 с. 59], – пише автор «Слова...». Тому неправдиво звучать слова Л. Силенка, коли він, Провідник Рунвіри, захищає і навіть морально виправдовує похід Ігоря за грабунком. Поставимо свій народ на місце половецького і подумаймо, яка могла бути наша оцінка діям «сірих вовків»? Зло, ким би воно не творилося, завжди було і буде злом.

Руські, «шукаючи собі честі, а князю слави», «виганяючи половців з Русі», як уже мовилося, дійшли у східному напрямку аж за Аляску. І завжди виганяли «зі своїх» земель. Лицемірна політика руських своїм підґрунтям базується саме на таких «теоретичних» викладах, як у шановного Провідника Л. Силенка. Після прочитаного в Л. Силенка просто гріх помічати несурозності у писаннях корифея російської культури Д. Ліхачова, який рече: «Автор „Слова“ понимает молодецкое презрение к розкоши воинов Игоря, которые, потоптав „поганые“ полки половецкие, „помчали красных девок половецких, а с ними золото, и паволоки, и дорогие оксамиты. Ортмами, япончицами и кожухами стали мосты мостить по болотам и топким местам – и всяким узорочьям половецким“» [9, с. 11]. Прямо таки лицарями виглядають у Д. Ліхачова руські, котрі, мовляв, воюють лише за свою честь, а не «аки серые волки в поле» рискають, дівчат половецьких насилуючи. За свою честь грабували і Київ, забравши з собою не лише «узоро-чья», а навіть дзвони з церков. Ніяка не честь, а грабунки та брязкіт золота половецького будоражив кров «славних» русичів. На березі річки Каяла «...пир закончили храбрые русичи: сватов напоили, а сами полегли за землю Русскую» [9, с. 155], – пише автор «Слова...». Але це все патетика. Сватів напоїли кров'ю за більш прозаїчніші причини, про що, не втерпівши, висловлюється також і автор «Слова...». Описуючи сум подружжя Ігоря він пише: «Жены русские восплакались, приговаривая: „Уже нам своих милых лад ни мыслию не смыслить, ни дуемою не сдумать, ни глазами не повидать, а злата и сребра совсем не поглядить“» [9, с. 64].

Ось вона реальна, а не патетична «честь» – не вдається золота половецького в руках потримати!

В підручниках з історії Росії половців завжди показують як найзапекліших ворогів Русі. Тому не жаліють епітетів для їх характеристики: жорстокі, підступні, безжальні, зажерливі тощо. Чи справедлива така оцінка половців? Є всі підстави вважати її неправдивою, адже достеменно відомо, що половці, як найманці, дуже часто брали участь у походах руських князів на Угорщину, Польщу, Волзьку Болгарію тощо. А в міжусобних розбірках вони брали участь постійно. Руські князі були родичами половців – синами, онуками, чоловіками половчанок, адже русько-половецькі шлюби були типовим явищем. Тож не випадково, що на початку XII ст. у князів «Чернігівського дому» та й у більшості князів Північно-Східної Русі у жилах текла половецька кров. Зокрема, Новгород-Сіверський князь Ігор і його брат Всеволод, які ходили в Половецьку землю, «щоб вигнати половців за межі руської землі», на три четвертих були половчанами.

По-п'яте, спрощує Л. Силенко і поширення терміну «Русь». Спочатку словом «Русь» самі руські зайти позначали землю росів [див.: 3; 5]. Але пізніше воно цілком закономірно поширилося й на інші землі, адже руські живуть за принципом: там, де ступила їхня нога, то є руська земля. Тому багатолітність Русі не суперечить, а навпаки, відповідає духовності руських: там де вони, там і їхня земля.

По-шосте, некоректно Л. Силенко пояснює і походження терміну «рус». Він пише: «Є дослідники, які вважають, що слово “Русь” споріднене з рікою Рось. Їхні припущення правильні, та вони не були обґрунтовані, і тому лишилися за бортом історичної науки. Їм не було відоме значення слова “рось”» [8, с. 502]. Насамперед, зауважу, що ніякого споріднення слова «Русь» із словом «Рось» немає – це очевидно навіть без будь-яких пояснень. Походження цих слів

принципово різне [див.: 3; 5]. Тому дивним виглядає вперте бажання деяких науковців бачити спорідненість між словами «Русь» і «Рось». На думку Л. Силенка слово «...“русий” (прикметник) виникло з слова “роса” так як “малиновий” з “малини”» [8, с. 503]. Але з слова «роса» утворюється прикметник «росий», «росяний», а не «русий». Отож його припущення не аргументовані. Слово «рос» Л. Силенко прагне пояснити через мову санскрит. Це вірний підхід, але він не проводить його послідовно, що й приводить до некоректності в обґрунтуванні походження цього слова.

Але це вже тема наступного дослідження.

1. *Василевский Владимир, Малаховский Евгений.* Кто подтвердит алиби Андрея Боголюбского? // Сегодня. – 1999. – № 65 (320), 8 апреля.
2. *Евсюков В. В.* Мифы о Вселенной. – Новосибирск: Наука, 1988. – 177 с. – (Серия «Из истории мировой культуры»).
3. *Кітов М. Г.* До питання про багатозначність терміну «рус» // Актуальні філософські та культурологічні проблеми сучасності. Збірник наукових праць / Зб. наук. праць, вип. 11 / Відп. ред.: М. М. Бровко, О. Г. Шутов. – К.: Віпол, 2003. – С. 252–265.
4. *Кітов М. Г.* Історико-культурологічний контекст зародження філософських ідей за князювання Олега // Вісник Державної академії керівних кадрів культури і мистецтв. – К.: ДАККІМ, 2003. – № 2. – 138 с. – С. 41–48.
5. *Кітов М. Г.* Про деякі історико-філософські інтерпретації терміну «рос» // Гуманітарні науки і сучасність. Зб. наук. праць – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2004. – С. 13–22.
6. *Никон иеромонах.* Век крещения // Вопросы истории. – 1990. – № 12. – С. 47–59.
7. *Рыбаков Б. А.* Язычество древней Руси. – М.: «Наука», 1988. – 784 с.
8. *Силенко Лев.* Мага віра (Рідна Українська Національна Віра). Святе письмо: Велике світло волі: Співвідношення віри, науки, філософії, історії. – К.: АТ «Обереги», 1998.
9. Слово о полку Игореве / Вступ. ст. и подготовка древнерус. текста Д. Лихачева; Сост. и коммент. Л. Дмитриева; Худож. В. А. Фаворский. – М.: Худож. лит., 1987. – 222 с. (Классики и современники. Поэт. б-ка).
10. *Соловьев С. М.* Сочинения. В 18 кн. Кн. 1. Т. 1–2 / Отв. ред. И. Д. Ковальченко, С. С. Дмитриев; Вступ. ст. И. Д. Ковальченко, С. С. Дмитриев. – М.: Мысль, 1988. – 797 с.
11. *Соловьев С. М.* Соб. соч. – СПб.: Издание Товарищества «Общественная Польза», 1901. – Т. 1, с. 1126.
12. Україна: етніонаціональна палітра суспільного розвитку: Слов.- довід. / УВДУ при Президентіві України; Відп. ред. Ю. І. Римаренко. – К.: Вид-во УАДУ, 1997. – 272 с.

Катерина Кобченко

Євро-2012 у контексті європейської інтеграції України

Статтю присвячено аналізу перебігу та наслідків Чемпіонату Європи 2012 з Футболу в Україні на Польщі для зміцнення української національної самосвідомості та європейської інтеграції нашої країни, а також ролі футболу як суспільно-політичного чинника в сучасному українському суспільстві в цілому.

The article is devoted to the analysis of course and consequences of the European Football Championship 2012 in Poland in Ukraine for the strengthening of Ukrainian national consciousness and European integration of our country. The role of Football as socio-political component in the modern Ukrainian society in the whole is also examined.

Коли у квітні 2007 р. Україна отримала право проведення спільно з Польщею Чемпіонату Європи з футболу в 2012 р., це розглядалося багатьма українцями, керованими правлячою тоді «помаранчевою коаліцією», як важливий крок на шляху реалізації євроінтеграційних прагнень нашої країни і водночас визнання цих прагнень з боку європейського співтовариства. Про це свідчив також той факт, що Польща – інша господарка чемпіонату – вже була членом ЄС і послідовно підтримувала такі ж прагнення України. Також на думку декого з європейських політиків, це мало слугувати зміцненню демократичних процесів в Україні.

Підготовка до Чемпіонату Європи з футболу 2012 як віддзеркалення української політики.

Хоча після приходу до влади на початку 2010 р. президента В. Януковича, нова влада декларувала дотримання як євроінтеграційного курсу, так і виконання зобов'язань перед УЄФА стосовно Чемпіонату Європи 2012 р., внутрішня полі-

тика і передовсім переслідування лідерів опозиції поставили під сумнів право України на проведення цього спортивного дійства. Так, деякі європейські, насамперед німецькі, політики навіть пропонували замінити Україну Німеччиною як місцем проведення Чемпіонату Європи з футболу. Як «м'якша» форма політичного впливу пропонувалося оголошення бойкоту Україні на час проведення Євро 2012. Нарешті Європейський парламент у середині травня 2012 р. відмовився від ідеї загального бойкотування. Натомість мала місце політика бойкоту матчів, що проходили в Україні, з боку політичних лідерів окремих країн, так що в результаті Україна все ж опинилася в певній політичній ізоляції.

Це виглядало як чітке попередження українській владі, особливо у світлі кількох резолюцій, прийнятих Європарламентом стосовно України навесні 2012 р. та засудження його членами переслідування Юлії Тимошенко. Футбол став важливою формою виразу ставлення міжнародного політикуму до української влади. У результаті ситуація, у якій